

1. De ontmoeting met een solitaire monnik

Ik ben verdwaald. Aan de kaart heb ik niets meer. Slordig als ik ben, heb ik niet bijgehouden hoe ik ben gefietst. Dat fietsen gaat trouwens ook niet meer want het zand is veel te rul. Door het zand sjokkend merk ik pas hoe verzengend heet het is zonder fietswind. Ik kijk om me heen of ik me kan oriënteren. Ik sta in een dor, woestijnachtig gebied dat bezaaid is met op elkaar lijkende pagodes; ik tel er zo minstens honderd. Waarom komen er hier in hemelsnaam zo idioot veel van die dingen voor?

Mijn situatie verbetert als er een heuse monnik in zicht komt. Een korte wat gezette, kaalgeschoren man die het glunderen heeft uitgevonden in de van oor-tot-oor versie. Ouder dan zestig kan hij niet zijn. Hij staat voor een kleine vervallen pagode, waar hij kennelijk woont. "You are lost", glimlacht hij helderziend. Hij spreekt dus Engels! Wat een zeldzaamheid is. In 1958 was de oppergeneraal Ne Win tot de conclusie gekomen dat Chinees en Spaans de voertalen van de

toekomst moesten worden. Het Engels werd per direct afgeschaft en zelfs verboden. Sindsdien ging het bergafwaarts met het Engels als tweede landstaal.

Ik mag zijn kloostertje bezichtigen. Eigenlijk is het niet meer dan een slaapkamertje van een paar vierkante meter. Omdat de muren rondom minstens twee meter dik zijn, lijkt het van de buitenkant nog een heel gebouw. Donateurs hebben een veranda aan de ruïne gebouwd waarop een laag tafeltje met wat stoelen staan. Tevens staat er een altaar met een groot Boeddhabeeld. De enige luxe is een klein zonnepaneel met een accu voor wat licht in de nacht.

“Geen kookgelegenheid,” zegt hij, “want wij mogen geen eten klaarmaken.”

Onhandig lijkt me dat, zo in the middle of nowhere. Ik raak verder met hem in gesprek en hij blijkt U Tharthana Pala te heten wat “hij die goed doet” betekent. In mijn hoofd verkort ik het tot Thartha.

Na de rondleiding van twee minuten gaan we even zitten en voor ik het weet, zijn er twee uren verstreken. We hebben een duidelijke klik, waar ik mijn vinger niet op kan leggen. Welk onderwerp we ook aansnijden leidt meteen tot uitgebreide uitwisseling van informatie. Hij vindt het interessant dat ik een holistisch centrum in Nederland heb en ik wil graag weten waarom hij monnik is geworden. Eigenlijk wil ik blijven praten, maar mijn programma knaagt aan mijn onderbewustzijn. Ik klim op mijn fiets en hij wijst me een verscholen minipaadje aan om bij de geplande pagodes voor die dag te komen.

“No snakes”, roept hij me na, wat me vreemd genoeg geen geruststellend gevoel geeft.

Ik volg de route die niet breder dan zo’n vijftientig centimeter is, en ik vloek van inspanning om vooruit te

komen. Als het zand te mul is, moet ik als een bezetene trappen om nog enigszins vooruit te komen. Iets verder wordt het pad breder en verhard maar niet makkelijker, eerder lastiger, want er ligt een laag stof op het asfalt en dat maakt het zo glad als ijs. Langzaam daalt het weggetje af naar een droge rivierbedding, waar ik doorheen moet. In de afdaling lukt remmen niet meer zonder te vallen en ik duik in een versnelde vaart de bedding in die geheel bestaat uit een dik pakket van droog wit stuifzand. Daar aangekomen komt mijn fiets abrupt tot stilstand maar ikzelf niet. Als in een tekenfilm vlieg ik nog even rechtdoor, totdat ik met mijn volle gewicht als een zak aardappelen tegen de grond smak. Het gaat zo snel dat ik mijn val niet kan breken. Maar de schade valt mee. Niets gebroken. Waarschijnlijk door mijn aardappelzaktechniek. Wel voelt mijn gezicht aan alsof ik vooral daarmee mijn val gebroken heb. Ik krabbel op mijn knieën en blijf duizelig voor me uit zitten kijken. Lopen lukt niet. Het duurt zeker tien minuten voor ik me een beetje oké voel.

Wonderlijk genoeg komt er een taxi voorbij, de eerste auto die ik die dag zie. Hij zit vol maar de bezorgde Myanmarezen maken zich nog kleiner dan ze al zijn en proppen mij erbij. Voor ik het weet ben ik op weg naar het ziekenhuis. Althans dat had ik de chauffeur verzocht, maar in plaats daarvan probeert hij mij te dumpen in een nabij dorp bij een soort van medicijnman met bloot bovenlijf die mij vanuit de deursponning van een donkere hut met onheilspellende ogen aankijkt. De chauffeur wil me niet naar het staatsziekenhuis brengen, omdat ze dan dertig euro voor onderzoek en medicijnen in rekening zullen brengen. Pas als ik heftig aandring brengt hij mij een paar kilometer verderop naar het ziekenhuis. Nou ja, ziekenhuis, uiterlijk lijkt het meer op

een varkensstal. Een betonnen gebouw van een verdieping hoog, zonder glas in de grote vensters. Binnen nauwelijks meubilair en er hangt niets aan de vuile vaalwitte muren. Ook binnen zijn er grote vensters zonder glas naar aangrenzende ruimtes waar her en der een bed staat. Het unheimische gevoel dat me bekruipt verdwijnt meteen als ik de vertrouwde geur van ether ontwaar. En ook door het arriveren van een dokter, als ik althans op haar witte jas mag afgaan. Geroutineerd maakt ze mijn gezicht schoon, smeert betadine op de schaafwonden en beplakt me met pleisters. Als ze me alleen laat voel ik me verder opknappen en kijk om me heen naar wat zich hier zoal afspeelt.

2. De anarchie op straat

Ik ben niet de enige patiënt in het ziekenhuis. In het uur dat ik er ben komen er slachtoffers van twee brommerongelukken binnen. Mooie meisjes met lelijke wonden op hun benen en handen die zeker ontsierende littekens zullen achterlaten. Iedereen mag hier ook maar brommeren zonder iets te weten van de regels. Nou lijken die er ook niet te zijn, behalve dat je rechts moet houden. En dat is meteen de stomste regel die generaal Ne Win eigenhandig heeft doorgevoerd in 1970. Om zich af te zetten tegen de Engelsen veranderde hij van de ene op de andere dag het links rijden in rechts rijden; maar alle auto's en bussen hadden het stuur nog rechts. Vooral bussen, het belangrijkste vervoermiddel in de grote steden, werden daardoor heel gevaarlijk. De chauffeur moet steeds maar raden of er iemand op straat rechts naast hem loopt of fietst. En omdat door de mondiale boycot geen auto's meer werden ingevoerd zitten nog steeds alle sturen rechts. En die bussen en auto's zijn niet alleen gevaarlijk vanwege het stuur of de ouderdom. Er is nauwelijks remolie te verkrijgen in het land. Bussen gebruiken veelal water als remvloeistof. Dat zie je aan de vaten op het dak.

Verder is het verkeer ook complete anarchie; de grootste of degene met het meeste lef heeft voorrang. Om 18.00 uur is het donker en straatverlichting kennen ze hier niet. Maar fiets- of brommerverlichting lijken ze ook niet te kennen. Ook kar-met-paardverlichting zou niet overbodig zijn! Zelfs auto's rijden vaak lichtloos. Ik schat dat de helft van de weggebruikers zonder lichten op straat is. Het staat vast niet als regel in de wet, maar

één alom gerespecteerde gedragsregel zorgt nog voor enige veiligheid. In de verkeerswet zou die regel luiden: "Gij zult bij iedere inhaling luidruchtig enkele malen toeteren". Zelfs als je gewoon aan de kant fietst en er plaats genoeg is, word je vergast op een individueel toeterconcertje. Het helpt vast, maar het aantal ongelukken in het verkeer is nog steeds krankzinnig hoog.

Ook als voetganger loop je voortdurend gevaar. Op de stoep blijven dan? Welke stoep? In de dorpen en kleinere steden zijn helemaal geen stoepen. Myanmar kent niet eens een woord voor stoep. Tot een paar jaar terug was de weg zelf tenslotte de stoep. Iedereen liep op straat. Alleen paard en wagens en af en toe een fiets konden je bedreigen. In Yangon zijn wel stoepen. Maar die fungeren meer als dak voor de tunnels van de ratten er onder. Door de grote gaten in de stoepen zie je ze 's avonds van riool naar riool schieten voor hun avondmaal. Ik keek onlangs naar het Nederlandse NOS journaal en zag hoe invaliden strijden voor onbelemmerde toegang tot elke winkel en ieder kantoor in Nederland. Ik sympathiseer daarmee maar zie ook de tegenstelling met Myanmar. Ik geloof niet dat een rolstoel zich hier in welke stad dan ook, meer dan vijf meter over de stoep zou kunnen voortbewegen. Er zitten spleten in en diepe gaten, soms met een tegel eroverheen. Of er is gewoon even niks. Toegang tot een winkel per rolstoel? Bij geen enkele winkel mogelijk. Je ziet ook geen rolstoelen. Misschien heeft de generaal die ook verboden? Het verkeer en de wegen zijn gewoon waanzinnig gevaarlijk hier. Ik kan het weten.